

Een vreemde Zeeman

Een Kerstverhaal door H. te Merwe

De kerk ging uit. Tussen de mensen, die naar buiten kwamen, liep mevrouw de Braal met Jaap en Mieke. „Heb je de preek een beetje begrepen, kind?” vroeg ze aan haar meisje. Mieke keek haar aan en zei: „Jawel, moeder. De kerstgeschiedenis natuurlijk.” Maar Jaap had zijn gedachten al bij wat anders — brak het beginnende gesprek tussen zijn moeder en zijn zusje af met de vraag: „Zou vader thuis zijn, moe?”

„Ja, dat weet ik niet, jongen,” weifelde zijn moeder. Ze kon het ook niet weten, en dat wist Jaap. Zijn vader was loods op de Nieuwe Waterweg; moest schepen van Hoek van Holland naar Rotterdam of naar Dordrecht brengen — dat hing van de bestemming van het schip af, dat hij te beloodsen kreeg. En wanneer een schip kwam... Soms had vader haast geen tijd om te slapen, zo druk kon het wezen; andere dagen was hij wel een hele morgen, een hele middag thuis. Werkelijk thuis! Want als een loods geen dienst heeft, moet hij toch „bij de telefoon” blijven, omdat hij ieder ogenblik kan worden opgebeld.

„Ik hoop van wel,” zei Mieke. „Als vader moet varen, vind ik het hele Kerstfeest maar ongezellig.” Haar moeder gaf daar geen antwoord op. Natuurlijk was op Kerstfeest de gezelligheid niet het belangrijkste, maar ze begreep wel, wat haar meisje bedoelde. Mieke zei het wat ongelukkig...

Ze liepen vlug door: het weer was guur; er stond een tamelijk sterke wind en uit de laag-hangende wolken begon regen neer te miezeren. Vlak bij huis zei Jaap: „Ik ga vast kijken!” en hij zette er een draf in. Gelukkig, vader was thuis — hij had de drie door het raam zien aankomen en vóór Jaap op de bel had gedrukt of vóór moeder met haar sleutel bij de deur was, deed vader die al open. „Kom er maar gauw in. Ik heb de koffie klaar.”

Onder het koffiedrinken vertelde moeder van de preek — Jaap keek telkens naar de telefoon, die op een hoek van de schoorsteen stond. Net, alsof hij dat ding wilde dwingen, vandaag niet te rinkelen. En het ding rinkelde niet — zelfs nog niet, toen de schemer begon te vallen.

„Fijn, dacht Jaap, „vader is lekker nog thuis. Als zo meteen de kerstboom brandt...” Hij had haast geen geduld om te wachten, tot het daar donker genoeg voor was. Als de lichtjes aan waren, had hij een verrassing: een mooie tekst voor moeder, die hij op school had getekend en Mieke had voor vader een bladwijzer geborduurd om in de Bijbel te leggen. Vader en moeder wisten er niet van; het zou voor hen een verrassing zijn.

„Mogen de kaarsen aan, moe?” vroeg Jaap.

Mevrouw de Braal glimlachte. Ze begreep het ongeduld van de kinderen wel. Ze stond op en streek een lucifer aan... Op hetzelfde ogenblik rinkelde de telefoon. „Hè,” zei Jaap, en het klonk teleurgesteld en wat ontevreden.

„De Braal,” sprak vader in de telefoon. Hij luisterde even, dan: „Een schip voor Rotterdam, zeg je? Goed, ik kom er an.”

Jaap wist maar al te goed wat dat „ik kom er an” betekende. Dat wilde zeggen, dat vader zijn jas aanschoot, zijn uniformpet opzette, moeder een zoen gaf en op de fiets verdween.

„Niets aan te doen,” zei vader. „Dan moeten jullie de boom maar aansteken, als ik er niet bij ben.”

Dat deden ze — maar Jaap en Mieke genoten er niet zo van als ze anders zouden hebben gedaan...

De „Fedala” stoomde de Nieuwe Waterweg binnen. Op zee was er een buitenloods aan boord gekomen, die het schip tot aan de Berghaven zou brengen en daar kwam de binnenloods aan boord. Stuurman Zwartveld stond op de brug. Een nog jonge kerel — een vijf en twintig jaar zo ongeveer. Hij was niet erg spraakzaam; keek in de donker wordende avond vooruit. Wat eigenlijk niet strikt nodig was, omdat de loods de roer-commando's gaf. Aan weerszijden van het vaarwater brandden de lichten: de vuurtoren van de Hoek, een paar bakens, lichten uit de huizen.

„Zie zo — ik ga van boord.” De loods maakte aanstalten om de brug te verlaten: hij zag het afhaalbootje aankomen, dat hem naar de wal zou brengen en de binnenloods op de „Fedala” zou afgeven. Kijk, daar kwam het al langszij.

De Braal klauterde aan boord — kwam naar de brug.

„Zo, jij?” begroette zijn collega hem. „Nou, je krijgt geen onaardig scheepje — het ding loopt lekker. Maar ik ben toch blij, dat ik er af kan — kan ik even thuis gaan kijken.”

„Dat is vooral vanavond wat waard,” antwoordde De Braal. Hij dacht aan zijn eigen huiskamer, met Jaap en Mieke en zijn vrouw, die de kerstboom zou aansteken... Maar werk is werk en plicht is plicht. Hij nam het schip van zijn collega over — keek nog even het afhaalbootje na dat weer koers naar de wal zette. Wiersma naar wal bracht...

In de donkere avond voer de „Fedala” verder, twee mannen op de brug: de stuurman en de loods.

„De kapitein zal zo wel boven komen,” begon de stuur een gesprek.

„Alright.”

Het gesprek stokte; toen, na een poosje — ze zagen aan bakboord de lichten van Maassluis al — zei De Braal: „Je boft, stuur. Met de feestdagen binnen. Dat is altijd prettiger dan op zee, dunkt me.”

„Och.” De stuurman haalde de schouders op.

„Kan het je niet veel schelen?” vroeg De Braal. Hij had het wat onverschillige gebaar gezien en de toon, waarop dat „och” werd gezegd, gehoord. Een toon, die nu niet bepaald opgewekt of geestdriftig was.

„Kan het je niet scheien?”

„Och...” Weer dat korte, matte antwoord.

„Je kan in ieder geval de wal op,” meende De Braal.

„Dat wel,” gaf de ander toe. „Maar veel zin heb ik daar vanavond niet in.”

„Waarom niet?”

Even draalde de stuur, dan zei hij: „Ik weet niet, hoe u er over denkt, loods. Maar op Kerstavond ergens in een café of in een bioscoop te gaan zitten...”

„Daar voel je niet veel voor?”

De andere schudde het hoofd. Nee, daar voelde hij niet veel voor. Kijk, hij was thuis andere kerstavonden gewend. Dan gingen ze naar de kerk, dan zongen ze thuis bij het orgel... Terwijl hij het vertelde keek de stuurman naar de loods. Zou die hem begrijpen? Best kans, van niet. Zoals er aan boord eigenlijk niemand was, die hem op dat punt begreep. Zeker, het waren beste kerels en de kapitein legde hem niets in de weg — gaf iedere middag aan tafel gelegenheid om te bidden, maar zelf „deden ze er niet aan”. Maar de stuurman had deze avond gehoopt, om met iemand te praten; om die iemand iets te zeggen over zijn gevoel van eenzaamheid.

„Mijn ouders wonen in Groningen, in Gasselternijveen. Daar kan ik niet naar toe — vanavond is het te laat en over een dag of wat vertrekken we al weer.”

„Ja, dat gaat zo.” De Braal voelde zelf, hoe weinig zeggend zijn woorden waren. Toch ging de ander er op in: „Ziet u, daar ben je als zeeman wel aan gewend, dat je weinig thuis bent. Leuk is het niet, natuurlijk, maar je weet nu eenmaal niet beter. Alleen op een avond als deze...”

Hij maakte de zin niet af. Op de trap verscheen de gestalte van de kapitein. Die kwam met de loods een praatje maken.

Onder dat gesprek door bleef wat de stuurman gezegd had De Braal toch in gedachten. Die jonge kerel zou dus een eenzame, niet bepaald gezellige Kerstavond hebben, omdat hij geen zin had ergens in de stad straks verstrooiing te gaan zoeken. Omdat hij blijkbaar op Kerstavond geen verstrooiing wilde, die hem belette aan het Kerstfeest, aan de betekenis van het Kerstfeest te denken. Onder zijn gesprek met de kapitein overlegde De Braal. Niet lang — hij was snel in het nemen van een besluit.

„Hoe laat denkt u, dat we gemeerd liggen?” vroeg de kapitein. De loods raadpleegde zijn horloge.

„Om een uur of acht, kapitein.”

„Zo,” en zich tot zijn stuurman wendend, „dan kunnen een paar lui de wal op. Heb jij zin, Zwartveld?”

„Och.” Weer dat woord. En toen kwam ineens De Braal: „Als je niet weet, waar je heen moet, stuur... Ik weet niet, hoe lang de kapitein je missen kan, maar anders zou ik zeggen: ga met mij mee naar huis. Dan heb je tenminste een goede Kerstavond.”

Het gelaat van de stuurman klaarde op.

„Als dat kan...” en hij keek naar de ouwe. Die lachte. Hij kende zijn stuurman wel; wist wel, waarom die niet dadelijk fel was geweest om aan de wal te gaan. Waardeerde de jonge man, die goed voor zijn werk was. „Het kan wel,” zei hij. „Vanavond en morgen wordt er in de haven toch niet gewerkt. Als je maar bijtijds terug bent.”

„Wat noemt u bijtijds?” wilde De Braal weten.

„Vanavond — desnoods morgenochtend.”

„Dan graag, kapitein,” nam de stuurman aan.

★

De „Fedala” lag gemeerd — de loods had zijn werk gedaan en ging naar de wal, naar huis. Zwartveld was bij hem.

„U weet niet, hoe 'n groot plezier u me doet,” zei deze, toen ze naar het station gingen.

„Misschien wel,” zei De Braal. „Ik heb vroeger zelf ook gevaren.” En hij dacht aan de tijd, toen hij zelf ook blij was geweest, als hij in een of andere haven de avond in een gezinskring kon doorbrengen.

De trein was niet bijzonder vol; in Hoek van Holland stapten maar weinig reizigers uit.

„Zie zo — even in het loodsgebouw mijn certificaat afgeven, mijn fiets halen en dan naar huis.”

„Dat „afgeven” en dat „halen” duurde niet lang, en de weg naar huis was al evenmin lang.

Toen De Braal zijn huissleutel in het slot stak hoorde hij Jaap roepen: „Daar is vader!” De huisdeur en de kamerdeur gingen tegelijk open. Jaap kwam de gang instormen. Maar ineens bleef hij staan: vader was niet alleen.

„Ik heb een gast meegebracht — roep je moeder maar even, Jaap.”

Terwijl de mannen zich van hun jassen ontdeden, kwam mevrouw de Braal uit de kamer.

„Je hebt nog wel een kop koffie over, moeder?” vroeg haar man. „Ik heb iemand meegebracht, zoals je ziet.”

„Zeker — nog wel twee koppen,” zei mevrouw de Braal hartelijk.

De jonge zeeman stak haar de hand toe: „Uw man was zo vriendelijk me uit te nodigen, mevrouw,” zei hij. „Zwartveld is mijn naam.”

Ze liet niet de minste verwondering blijken, dat haar man juist op deze avond een vreemde had meegebracht. Hij zou daar ongetwijfeld zijn reden voor hebben.

„Welkom,” zei. „Gaat u binnen.”

Ze gingen naar binnen. De kerstboom brandde nog en zelfs was Mieke nog niet naar bed.

„Nog op, poes?” zei vader.

„Ja,” knikte ze. „Ik mocht van moeder opblijven tot u terug kwam.”

„Nee,” lachte moeder, „zó heb ik het niet gezegd. Ik heb gezegd: als het niet te laat wordt, mag je opblijven tot vader terug is. Maar laat is het...”

„We hebben wat gemaakt — voor vader en voor U,” zei Jaap. Hij vond het een beetje jammer, dat die vreemde er nu bij was: voor hem hadden ze natuurlijk niets... Ineens zei hij: „Voor U is er geen verrassing, daar konden we niet op rekenen.”

Vader schoot in de lach en zei: „Nee, dat konden jullie niet. Maar meneer Zwartveld zal dat wel niet erg vinden, veronderstel ik.”

„Het is voor mij een grote verrassing, dat ik vanavond niet alleen aan boord hoef te zitten — dat is voor mij een echt kerstcadeau.”

„Fijn,” zei Jaap. Hij bedoelde: „dat U geen ander cadeau hoeft te hebben, want dat is er niet.” Maar het klonk een beetje raar. Een beetje grote-mensen-achtig.

Ze haalden wat ze hadden gemaakt — het lag boven. In een wip waren ze terug. Eerst gaf Mieke haar bladwijzer.

„Prachtig is-ie,” vond vader. „Ik leg hem dadelijk in de Bijbel. Bij de kerstgeschiedenis.”

„Mijn tekst mag zeker wel aan de muur?” vroeg Jaap en zo wist moeder al wat ze kreeg, vóór ze het had gezien! Maar toen ze het werkstuk van Jaap zag, was ze er echt blij mee: het was héél mooi. Met prachtig gekleurde letters en een rand van rode bessen en donkergroene hulstbladeren. Meteen zocht moeder een plaatsje, waar ze het hangen zou.

En toen ging vader de kerstgeschiedenis vertellen. Wat was dat mooi. Nog onder de indruk hiervan zongen ze samen de kerstliederen.

Stuurman Zwartveld luisterde mee en zong mee. Hij voelde zich echt thuis, dat kon je aan alles merken. Het deed hem goed in een gezin te zijn. In een gezin, waar het Kerstfeest gevierd werd, zoals hij dat zo dikwijls met zijn ouders en zijn broers en zusters had gedaan. Een gezin, waar hij zich — al was hij er voor de eerste keer — helemaal niet als een vreemde voelde...

Toch... hij had al eens naar de klok gekeken — één vraag had hem al meer dan eens op de lippen gelegen. De vraag: hoe laat gaan de treinen? Maar hij had gedacht: als ik wegga, dadelijk nadat de kinderen naar bed zijn, heb ik in ieder geval nog ruim gelegenheid om weer aan boord te komen.

En toen het zo ver was, dat moeder zei: „Kom jongens, nu is het bedtijd. Ik zal jullie naar boven brengen.” Ze keek haar man aan: „Dan zal ik tegelijk ook het logeerbed in orde brengen — de stuurman blijft zeker?”

Ze keek vragend naar Zwartveld. Die voelde zich even verlegen en zocht naar een antwoord. Maar voor hij dat kon geven zei de Braal: „Hij hoeft morgenochtend pas aan boord te zijn.”

„Als ik u niet te veel last veroorzaak, dan graag,” zei Zwartveld, de uitnodiging aannemend.

Na goede nacht gewenst te hebben, gingen de kinderen met moeder de kamer uit. Je hoorde ze de trap opgaan en boven nog druk praten. Wat ze zeiden was niet te verstaan — het was wel te vermoeden. Ze hadden het natuurlijk over de gast...

Die rookte zwiggend zijn sigaar en staaarde naar de kerstboom, waarin de kaarsen nu bijna waren opgebrand. De Braal volgde zijn blik en zei: „We zullen nu de lamp maar aan doen en de kaarsen uitblazen.”

Even later lag de kamer in het heldere elektrische licht.

„Zie zo, uw bed is gespreid,” zei mevrouw de Braal, binnenkomend. Ze glimlachte en zei verder: „De kinderen hadden het druk over de vreemde zeeman.” Toen vond Zwartveld zijn woorden.

„Die vreemde zeeman is u en uw man heel dankbaar voor deze avond. Uw man weet, dat ik tegen de eenzaamheid vanavond opzag — en nu heb ik hier

echt Kerstfeest gevierd. Echt als thuis. Het kerstverhaal en de kerstliederen. En uw vriendelijkheid voor een vreemde...”

„Wel iemand, die we vanavond voor het eerst in huis ontvingen, maar geen vreemde,” verbeterde mevrouw de Braal. „Als je samen echt Kerstfeest hebt gevierd, voel je je als broers en zusters.”

„Een echt en een mooi Kerstfeest heb ik hier gevierd,” zei Zwartveld dankbaar. „Ik zal deze avond nooit vergeten.”

de ster uit het oosten

*Wat nieuwe ster gaat blinkend op in 't oosten
En wandelt straks de halve hemel rond?
Nog nooit verscheen aan zwarte horizont
Zó schoon een licht om d' arme mens te
troosten.*

*Naar Efrata bewegen zich haar stralen;
Dáárheen, dáárheen gaat zij de wijzen voor.
Straks volgen al de volkren op hun spoor,
Om huld' en eer hun Koning te betalen!*

*Komt hier, buigt neer en groet met zalig beven
Uw Heer...! Maar hoe! dat machtloos kindekijn
In 't schamel kleed, kan dát de Koning zijn?
Ja, 't is de Heer, de Vredevorst, het Leven!*

*Met trotse hoon slaat Hem de wereld gade;
Wij, om die smaad, erkennen Hem te meer!
Die needrigheid verkondigt juist Zijn eer,
Die armoe heel de schat van Zijn genade.*

*Gij morgenster! ga op in onze zielen!
Licht gij ons voor naar Gods gezalfde Zoon,
Langs krib en kruis tot aan de gloriëtroon,
Waar w' aan Zijn voet aanbidde
nederknielen.*

J. J. L. TEN KATE